

Theagenés z Rhegia

Peri aretés

Περὶ ἀρετῆς

Fragmenta, ed. H. Thesleff, The Pythagorean texts of the Hellenistic period. Abo, Abo Akademi 1965; p. 190-193:

Stobaios, Anthologium III, 1, 117; p. 76 He. (fr. 4, phil. Graec. II; p. 18 sqq. Mullach.)

(190) Θεάγους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ Περὶ ἀρετῆς. Ἄρχαι τᾶς συμπάσας ἀρετᾶς τρεῖς· γνῶσις καὶ δύναμις καὶ προαίρεσις. καὶ ἔστιν ἅ μὲν γνῶσις οἷον ὄψις ἃ θεωροῦμεν καὶ κρίνομεν τὰ πράγματα, ἅ δὲ δύναμις οἷον ἀλκά τις τῷ σκάνιος ἃ ὑφιστάμεθα καὶ ἐμμένομεν τοῖς πράγμασιν, ἅ δὲ προαίρεσις οἷον χεῖρες ψυχᾶς τινες αἷς ὀρμῶμεν καὶ ἀντιλαζύμεθα τῶν πραγμάτων. ἔχει δὲ καὶ ὁ τᾶς ψυχᾶς διάκοσμος οὕτως. τὸ μὲν γὰρ τι αὐτᾶς ἐντι λογισμὸς τὸ δὲ θυμὸς τὸ δ' ἐπιθυμία, λογισμὸς μὲν ὁ κρατέων τᾶς γνώσις, θυμὸς δὲ ὁ κρατέων τῷ μένεος, ἐπιθυμία δὲ ἅ κρατοῦσα τοῦ ἐπιθυμητικοῦ εἶδος. ὅκκα οὖν ἐς τὸ ἐν τὰ τρία ταῦτα μόλη μίαν ἐπιδεξάμενα συναρμογάν, τόκα δὲ γίνεται ἀρετὰ καὶ ὁμολογία ἐν τᾷ ψυχᾷ· ὅκκα δὲ στασιάζοντα καὶ ἀπ' ἀλλάλων ἀπόσπαστα ἦ, τόκα δὲ γίνεται κακία καὶ ἀναρμοστία ἐν τᾷ ψυχᾷ. καὶ ὅκκα μὲν ὁ λογισμὸς ἐπικρατέη τῶν ἀλόγων μερέων τᾶς ψυχᾶς, τόκα δὲ γίνεται καρτερία καὶ ἐγκράτεια, καρτερία μὲν ἐν τᾷ κατοχᾷ τῶν πόνων, ἐγκράτεια δὲ ἐν τᾷ κατοχᾷ τῶν ἀδέων. ὅκκα δὲ τὰ ἄλογα μέρεια τᾶς ψυχᾶς ἐπικρατῆ τῷ λογισμῷ, τόκα δὲ γίνεται μαλακία καὶ ἀκρατία· μαλακία μὲν ἐν τῷ φεύγειν τῶς πόνως, ἀκρατία δὲ ἐν τῷ νικῆσθαι ὑπὸ τῶν ἀδέων. ὅκκα δὲ τὸ μὲν κρεῖσσον ἄρχη μέρος τᾶς ψυχᾶς, τὸ δὲ χέρηον ἄρχηται, καὶ τὸ μὲν ἀγῆται τὸ δ' ἔπηται, ἀμφότερα δὲ συνευδοκῆται καὶ συνομολογῆται ἀλλάλοις, τόκα δὲ γίνεται ἀρετὰ καὶ παναγαθία περὶ ὅλαν τὴν ψυχάν. καὶ ὅκκα μὲν τὸ ἐπιθυματικὸν ἔπηται μέρος τᾶς ψυχᾶς τῷ λογιστικῷ, γίνεται σωφροσύνα· ὅκκα δὲ τὸ θυμοειδές, ἀνδρειότας· ὅκκα δὲ τὰ μέρεια πάντα, δικαιοτάς. αὐτὰ γὰρ ἔστιν ἅ διείργουσα τὰς τε κακίας πάσας τᾶς ψυχᾶς καὶ τὰς ἀρετὰς ἀπ' ἀλλάλων. καὶ ἔστιν ἅ δικαιοτάς οἷον (191) σύσταμά τι τᾶς ἀρμογᾶς τῶν μερέων τᾶς ψυχᾶς καὶ ἀρετὰ τελεία καὶ πανυπερτάτα· πάντα γὰρ ἐν ταῦτα· τὰ δ' ἄλλ' ἀγαθὰ τᾶς ψυχᾶς οὐκ ἄτερθε ταύτας. διόπερ καὶ ἐν θεοῖς μέγα κράτος ἔχει ἅ δικαιοτάς καὶ ἐν ἀνθρώποις· τῷ γὰρ ὄλω καὶ τῷ παντὸς ἄδ' ἀρετὰ συνέχει τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἐν θεοῖς καὶ τὴν ἐν ἀνθρώποις. θέμις γε οὖν φατίζεται παρὰ τοῖς

οὐρανόις θεοῖς, δίκαια δὲ παρὰ τοῖς χθονίοις, νόμος δὲ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. ταῦτα δ' ἐντὶ σαμεῖα καὶ σύμβολα τοῦ τὰν δικαιοτάτα πανυπερτάταν εἶναι ἀρετάν. καὶ ἄλλως δὲ πιστοῦται ὁ λόγος ἐξ αὐτῶν· ὅκκα μὲν γὰρ ὁ νόος τᾶς ψυχᾶς ἀμβλακίσκη, ὀνυμάζεται ἅ τοιάδε διάθεσις ἀφροσύνα· ὅκκα δὲ ὁ θυμός, θρασύτας ἢ δειλία· ὅκκα δὲ ἐπιθυμία, ἀκρασία· καὶ ὅκκα μὲν ἐπὶ τὸ μῆον ἀμβλακίσκη ὁ νόος, ἀφροσύνα, ὅκκα δ' ἐπὶ τὸ μέζον, πανουργία· καὶ ὅκκα μὲν ἐπὶ τὸ μῆον ἀμβλακίσκη ὁ θυμός, δειλία, ὅκκα δ' ἐπὶ τὸ μέζον, θράσος· καὶ ὅκκα μὲν ἐπὶ τὸ μείον ἀμβλακίσκη ἡ ἐπιθυμία, μισαδονία· ὅκκα δ' ἐπὶ τὸ μέζον, ἀκολασία· ὅλως δὲ ἅ μὲν οὐ κατ' ὀρθὸν λόγον συναρμογὰ, κακία· αὐτὰ δ' ὅκκα μὲν μηδενὸς ἕκατι γένηται, καλέεται ἀβελτερία· ὅκκα δὲ φόβω, δειλία, ὅκκα δὲ ἀδονᾶς, ἀκολασία, ὅκκα δὲ κέρδεος, ἀδικία. ἅ δὲ κατ' ὀρθὸν λόγον αὐτᾶς σύνταξις, ὅκκα μὲν ἐν τῷ θεωρῆν καὶ κρίνεν γένηται, καλέεται φρόνασις· ὅκκα δὲ ἐν τῷ ὑφίστασθαι ... τὰ ἀδέα, σαοφροσύνα· ὅκκα δ' ἐν τῷ κέρδεος ἀποσχέσθαι καὶ βλάβας τᾶς εἰς τὸν πλατίον, δικαιοτάς. ἅ δὲ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον αὐτᾶς σύνταξις καὶ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον παράβασις, τῷ δέοντός ἐστι στοχασμός καὶ τῷ μὴ δέοντος ἀπόπτωσις. ἔστι δὲ τὸ μὲν δέον, ὃ δεῖ ἡμεν· τοῦτο δὲ οὐκ ἀφαιρέσιος οὐδὲ προσθέσιος δέεται· αὐτὸ γὰρ ἐστὶν ὃ δεῖ ἡμεν. τῷ δὲ μὴ δέοντος εἶδεα δύο, τὸ μὲν ὑπερβολὰ, τὸ δ' ἔλλειψις. καὶ ἅ μὲν ὑπερβολὰ τὸ πλέον τῷ δέοντός ἐντι, ἅ δ' ἔλλειψις τὸ ἔλαττον. ἅ δ' ἀρετὰ ἕξις τίς ἐντι τῷ δέοντος· διόπερ καὶ ἀκρότας καὶ μεσότας εὐθέως ἐντί· ἀκρότας μὲν, διότι τῷ δέοντος ἔχεται μεσότας δέ, ὅτι μεταξὺ τᾶς ὑπερβολᾶς καὶ τᾶς ἐλλείψιός ἐντιν. οὕτως γὰρ καὶ μεσότατες τυγχάνοντι καὶ ἀκρότατες· μεσότατες μὲν, ὅτι ἐκτός (192) τᾶς ὑπερβολᾶς καὶ τᾶς ἐλλείψιός πίπτοντι· ἀκρότατες δέ, ὅτι οὔτε προσθέσιος οὔτ' ἀφαιρέσιος δέονται· αὐτὰ γὰρ ἐντι ταῦτα, ἃ δεῖ αὐτὰ ἡμεν.

Stobaios, Anthologium III, 1, 118; p. 81 He. (Mullach II; p. 20)

Ἐν ταῦτῳ. Ἐπεὶ δὲ ἅ τοῦ ἡθεος ἀρετὰ περὶ πάθεα, τῶν δὲ παθέων ἀδονὰ καὶ λύπα ὑπέρτατα, φανερόν ὅτι οὐκ ἐν τῷ ὑπεξελέσθαι τὰ πάθεα τᾶς ψυχᾶς, ἀδονὰν καὶ λύπαν, ἅ ἀρετὰ πέπτωκεν, ἀλλ' ἐν τῷ ταῦτα συναρμόζεσθαι. οὐδὲ γὰρ ὑγίεια, εὐκρατία τις ἔασα τῶν τῷ σώματος δυναμίων, ἐν τῷ ὑπεξελέσθαι τὸ θερμόν καὶ τὸ ψυχρόν καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ξηρὸν πέπτωκεν, ἀλλ' ἐν τῷ ταῦτα συγκεκριασθῆμεν· ἐντι γὰρ οἷον συμμετρία τις τούτων· οὐδ' ἐν τῇ μουσικῇ ἐν τῷ ὑπεξελέσθαι τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρὺ τὸ σύμφωνον πέπτωκεν, ἀλλ' ἐν τῷ ταῦτά πως συναρμόζεσθαι. συναρμοσμένων γὰρ τῷ ὀξέος καὶ τῷ βαρέος τὸ μὲν σύμφωνον ἐναπολαμβάνεται,

τὸ δὲ διάφωνον ἐκκρούεται συναρμοσμένων δὲ καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ ἅ μὲν ὑγίεια γίνεται, ἅ δὲ νόσος ἀπόλλυται συναρμοσμένων δὲ καὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τᾶς ἐπιθυμίας αἱ μὲν κακίαι καὶ τὰ πάθη ἐξαιρέονται, αἱ δ' ἀρεταὶ καὶ τὰ ἡθη ἐγγίγνονται. ἰδιαίτατον δὲ τᾶς τοῦ ἡθεος ἀρετᾶς ἅ προαίρεσις ἅ ἐν τοῖς καλοῖς. λόγῳ γὰρ καὶ δυνάμει συγχρέεσθαι δυνατόν καὶ ἄνευ ἀρετᾶς, προαιρέσει δ' οὐ δυνατόν· τὸ γὰρ ἀξίωμα τοῦ ἡθεος ἅ προαίρεσις σαμαίνει. διὸ καὶ μετὰ βίας μὲν ἐπικρατέων ὁ λογισμὸς θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας ἐγκράτειαν καὶ καρτερίαν ἐμποιεῖ, μετὰ βίας δὲ πάλιν ἐκβιασθεὶς αὐτὸς ὑπὸ τῷ ἀλόγῳ, ἀκρασίαν καὶ μαλακίαν. ταὶ δὲ τοιαῦται διαθέσεις τᾶς ψυχᾶς ἡμιτελεές μὲν ἀρεταί, ἡμιτελεές δὲ κακίαι τυγχάνοντι. ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς ὑγιαίνει, τὰ δ' ἄλογα μέρη τᾶς ψυχᾶς νοσεῖ. καὶ καθὸ μὲν ἄρχεται καὶ ἄγεται ὁ θυμὸς καὶ ἅ ἐπιθυμία ὑπὸ τῷ λόγῳ ἔχοντος μέρος τᾶς ψυχᾶς, ἅ ἐγκράτεια καὶ ἅ καρτερία ἀρεταὶ τυγχάνοντι, καθὸ δὲ μετὰ βίας ἄλλ' οὐχ ἔκουσίως τοῦτο πράσσοντι, κακίαι τυγχάνοντι. δεῖ γὰρ τὰν ἀρετὰν μὴ μετὰ λύπας ἀλλὰ μεθ' ἄδονᾶς τὰ δέοντα (193) πράσσειν. πάλιν δέ, καθὸ μὲν ἐπικρατεῖ ὁ θυμὸς καὶ ἅ ἐπιθυμία τῷ λογισμῷ, μαλακίαν καὶ ἀκρατίαν ἐπιφέροντα, κακίαι τινὲς τυγχάνοντι· καθὸ δὲ μετὰ λύπας χαρίζονται τοῖς πάθεσιν, εἰδότες ὅτι ἀμπλακίσκοντι τῷ ὑγιᾶ εἶμεν τὸ ὄμμα τᾶς ψυχᾶς, ταῦτα δ' οὐ κακίαι. πάλιν ὦν αὐτὸ γε τοῦτο φανερόν, ὅτι ἔκουσίως δεῖ τὰν ἀρετὰν τὰ δέοντα πράσσειν. τὸ μὲν ἀκούσιον οὐκ ἄνευ λύπας καὶ φόβῳ· τὸ δ' ἐκούσιον οὐκ ἄνευ ἄδονᾶς καὶ φιλοφροσύνας. ἅμα δὲ καὶ ὁ λόγος ὁ τᾶς διαιρέσιος συμπέσοι κα περὶ τῷ ταῦθ' οὕτως ἔχεν. ἅ μὲν γὰρ γνῶσις καὶ ἅ ὄρασις τῶν πραγμάτων τῷ λόγῳ ἔχοντος μέρος ἐντὶ τᾶς ψυχᾶς· ἅ δὲ δύνάμις τῷ ἀλόγῳ. τὸ γὰρ ἀντέχεν μὲν δύνασθαι τοῖς πόνοις, ἐπικρατεῖν δὲ τᾶν ἄδονᾶν, οἰκεῖόν ἐντι τῷ ἀλόγῳ μέρος τᾶς ψυχᾶς. ἅ δὲ προαίρεσις ἐν ἀμφοτέροις αὐτοῖς γίνεται, καὶ τῷ λόγῳ ἔχοντι μέρος τᾶς ψυχᾶς καὶ τῷ ἀλόγῳ· σύγκειται γὰρ ἐκ διανοίας καὶ ὀρέξιος, ὦν ἅ μὲν διάνοια τῷ λόγῳ ἔχοντός ἐντι, ἅ δ' ὀρεξις τῷ ἀλόγῳ. διὸ καὶ ἀρετὰ πᾶσα ἐν συναρμογᾷ γίνεται τῶν μερέων τᾶς ψυχᾶς, καὶ τὸ ἐκούσιον δὲ καὶ τὸ προαιρετὸν πάντως ἐν τᾷ ἀρετᾷ.